

ва. URL: <http://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/aug/5769/vnulpurn201685069.pdf> (дата звернення: 03.04.2018).

6. Ухач В.З. Земельне законодавство ЗУНР, УНР та Української держави: порівняльний аналіз. URL: http://www.lex-line.com.ua/?go=full_article&id=324 (дата звернення: 05.04.2018).

ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОЕКТУ КОНСТИТУЦІЇ ЗУНР СТАНІСЛАВА ДНІСТРЯНСЬКОГО

ФІГУН Наталія Іванівна,
*студентка юридичного факультету
Тернопільського національного
економічного університету*

Недарма конституцію називають Основним Законом, адже вона є важливим політико-правовим документом будь-якої держави. В конституції містяться норми не лише юридичного, а й політичного характеру, які тісно взаємопов'язані і в сукупності утворюють правову основу, необхідну для регулювання найважливіших суспільних відносин та подальшого розвитку держави. Тому в будь-яку епоху питання дослідження сутності конституції, її функцій та змісту, ролі в державі як регулятора суспільних відносин привертало особливу увагу науковців.

Значний внесок у галузі конституційного права належить професору Львівського та Українського Вільного в Празі університетів, академіку Всеукраїнської Академії Наук Станіславу Дністрянському. Погляди вченого на сутність модерної конституційної держави, на її конституцію якнайкраще відображено в авторському проекті – «Конституції Західноукраїнської Народної Республіки» 1920 р. [3, с. 68].

Сучасні дослідники активно вивчають творчу спадщину мислителя та її значимість і актуальність для сьогодення. Серед таких науковців: Т. Андрусак, В. Бабкін, В. Возний, М. Кравчук, К. Левицький, М. Мельник, М. Мушинка, П. Рабінович, О. Скакун, В. Старосольський, П. Стецюк, І. Усенко та ін.

Своє бачення конституції Станіслав Дністрянський відобразив в проекті Конституції Західноукраїнської Народної Республіки 1920 р. За твердженням вченого, конституція – це, передусім, певна «система правного ладу в новітній державі. Лад у державі мусить стояти на правних основах. На те вона видає закони, і єсть звичайно законом, і то засновним законом від якого бере початок законодавча власть, що має дальшими законами нормувати суспільне життя в державі» [1, с. 192].

Проект Конституції ЗУНР, підготовлений на замовлення уряду Є. Петрушевича, став значним кроком у розбудові правової демократичної держави. Конституційний проект С. Дністрянського мав досить оригінальну структуру для того часу: 130 параграфів логічно об'єднаних у три глави – «Держава і право», «Державна влада» та «Право народів на самовизначення».

За конституційними характеристиками Західноукраїнську Народну Республіку академік С. Дністрянський бачив, насамперед, як державу правову, суверенну та демокра-

тичну. В цій державі мали б визнаватися права і свободи людини, місцеве самоврядування як обов'язковий конституційно-правовий інститут, а сама державна влада мала будуватися за принципом її чіткого поділу на законодавчу, виконавчу і судову [3, с. 69].

Відповідно до проекту Конституції ЗУНР законодавча влада мала належати парламенту – Народній Палаті, яка обирається строком на 4 роки на основі загального, рівного і прямого виборчого права при таємному голосуванні. Система органів державної виконавчої влади мала б включати Президента Республіки, Уряд (Державну Раду) та місцеві органи державної виконавчої влади. Цікавим є статус Президента, який одночасно мав би бути главою держави та очолювати виконавчу владу. До повноважень Президента відноситься призначення членів Уряду, яких мало бути шість. Водночас передбачалося і створення шести міністерств: Внутрішніх справ, Фінансів, Релігії і освіти, Сільського і лісового господарств, Торгівлі і промислу, Сполучень.

Судову систему майбутньої держави мали складати: звичайні суди, Державний Судовий Трибунал та Голова Державної Юстиції. Також проектом допускалося створення, поруч із звичайними судами, адміністративних, господарських, управлінських та інших спеціалізованих судів. Основними завданнями Голови Державної Юстиції є «підкування про забезпечення порядку в правосудді» та експертна робота на чолі спеціального бюро над законопроектами парламенту [3, с. 69].

Найцікавішим положенням у конституційному проекті Станіслава Дністрянського є віднесення до повноважень Державного Судового Трибуналу права перевірки законів на предмет їх відповідності Конституції Республіки, а також пряма можливість скасовувати неконституційні закони.

У конституційному проекті широко представлені права і свободи людини та громадянина. Науковець поділяє їх на три групи – особисті, політичні та економічні. До особистих прав і свобод у Проекті віднесені такі фундаментальні права, як право на недоторканність особи, недоторканність житла, свободу поселення і пересування, таємницю особистого життя, а також свободу совісті та свободу наукової творчості. Групу політичних прав та свобод складають право на свободу зборів, право на створення громадських спілок, право на подання петицій, свободу думки і слова, виборче право громадян. Блок економічних прав та свобод представлено правом на власність, доступністю та свободою промислу, свободою промислової конкуренції та інші. В проекті проголошується право кожного, хто вважає себе скривдженим, на правовий захист держави, що є важливою та прогресивною нормою [2].

У проекті Конституції ЗУНР Станіслав Дністрянський вмістив і блок найосновніших конституційних обов'язків, між якими: обов'язок військової служби, обов'язок сплачувати податки, обов'язок дотримуватись законів держави, відвідування початкових шкіл.

Отож, здійснивши ґрунтовний аналіз праці вченого, П. Стецюк виділяє три групи положень, які б могли закласти основи конституційного ладу держави: 1) положення про ЗУНР як правову, самостійну, демократичну, соціальну та національну державу; 2) положення про ЗУНР як державу, яка визнає людину з її правами та свободами важливою соціальною цінністю; 3) положення про ЗУНР як державу, в якій державна влада побудована за принципом її розподілу на законодавчу, виконавчу і судову, а держава визнає місцеве самоврядування [4, с. 188].

Таким чином, у проекті Конституції ЗУНР викладені положення, що регулюють основні сфери суспільного та державного життя. Досліджуючи проект Конституції ЗУНР 1920 р., можна простежити велику кількість подібних із сучасною Конституцією України рис, що свідчить про прогресивні та неординарні погляди Станіслава Дністрянського.

Наукові праці академіка Дністрянського є складовою частиною скарбниці національної політико-правової думки і не втрачають своєї актуальності й сьогодні.

Список використаних джерел:

1. Дністрянський С. Теорія конституції. *Станіслав Дністрянський як конституціоналіст*. Львів, 1999. С. 186—208.
2. Савчак А.В. Конституційно-правові погляди Станіслава Дністрянського : автореф. ... канд. юр. наук: 12.00.01. Київ, 2009. 22 с.
3. Стецюк Н. Академік Станіслав Дністрянський і його проект Конституції. *Український часопис конституційного права*. 2016. №1. С. 67—70.
4. Стецюк П. Станіслав Дністрянський як конституціоналіст. Львів, 1999. 232 с.

Науковий керівник: Подковенко Т. О., к.ю.н., доцент, доцент кафедри теорії та історії держави і права Тернопільського національного економічного університету.

ВИБОРЧЕ ЗАКОНОДАВСТВО ЗУНР

ФЕДИК Наталія Ігорівна,
*студентка юридичного факультету
Тернопільського національного
економічного університету*

Впродовж ХХ століття в Україні відбувалися важливі історико-правові процеси, розвивалися основні засади для функціонування законодавчої системи, зокрема виборчого законодавства, оскільки держава, яка прагне розбудовуватися, повинна вдосконалювати систему органів державної та місцевої влади та власне законодавство. Так, у період діяльності Української Національної Ради, як вищого представницького органу Західноукраїнської Народної Республіки, було прийнято конституційний акт – «Тимчасовий Основний закон» від 13 листопада 1918 р., у якому було зафіксовано принцип верховенства і суверенітету народу. Не менш цінною пам'яткою українського правового законодавства цього періоду став Закон про вибори до Сейму, прийнятий 14 квітня 1919 р., який закріплював основи виборчої системи ЗУНР.

До дослідження історичних аспектів діяльності ЗУНР зверталася низка науковців, зокрема, О. Полянський [7, 8], В. Шепетюк [12], І. Васюта [1], С. Макарчук [3]. Однак менш дослідженим залишається окреслений історичний період у державно-правовому аспекті. Так, законодавству ЗУНР присвячено чимало праць вчених-науковців, серед них, зокрема, І. Мищика [5], М. Кравчука, С. Кульчицького та Б. Тищика [9, 10]. До цієї проблеми звертаються і сучасні історики, зокрема, М. Луцький, В. Ухач. [11], П. Музиченко [6].

Метою публікації є аналіз змісту, принципів і положень виборчого законодавства ЗУНР.

Виходячи із мети у науковій розвідці поставлено завдання розглянути основні законодавчі документи для аналізу змісту, основних положень та принципів виборчого законодавства ЗУНРу.